

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ Й НАУКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 13

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет технологій та дизайну, кафедра технологічної освіти
ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
Львівський медичний університет
Міжнародна благодійна організація «Лідер Якості»
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України
Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży (Польща)

Ukrainian State Pedagogical Mykhaylo Drahomanov University
Faculty of technology and design, Department of technological education
Subdivision “Lviv Educational and Scientific Center for Professional Education”
Danylo Halytsky Lviv National Medical University
SS of NULES of Ukraine “Berezhany Agrotechnical Institute”
Lviv Medical University
International charity organization “Leader of the Quality”
State scientific institution “Institute of Modernization of the Content of Education”
of the Ministry of Education and Culture of Ukraine
Lomza International Academy of Applied Sciences

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ Й НАУКИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 13

**MODERN TRENDS IN DEVELOPMENT OF EDUCATION
AND SCIENCE: PROBLEMS AND PERSPECTIVES**

COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

Issue 13

Київ – Львів – Бережани – Ломжа

2023

Kyiv– Lviv – Berezhany – Łomża

2023

УДК: 37. 01 : 001

ISSN 2663-9718

Сучасні тенденції розвитку освіти й науки : проблеми та перспективи: зб. наук. праць / [гол.ред. Ю.І. Колісник-Гуменюк].
Київ – Львів – Бережани – Ломжа, 2023. Вип. 13. 283 с.

Головний редактор:

Колісник-Гуменюк Ю.І., доктор педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Редакційна колегія:

Кільдеров Д.Е., доктор педагогічних наук, професор (м.Київ, Україна)

Харламенко В.Б., кандидат педагогічних наук, професор (м.Київ, Україна)

Литвин А.В., доктор педагогічних наук, професор (м. Львів, Україна)

Руденко Л.А., доктор педагогічних наук, професор (м. Львів, Україна)

Жибак М.М., доктор економічних наук, професор (м. Бережани, Україна)

Олійник П.В., доктор фармацевтичних наук, професор (м. Львів, Україна)

Голіяд І.С., кандидат педагогічних наук, професор (м.Київ, Україна)

Шарлович З., кандидат педагогічних наук (м. Ломжа, Польща)

Копельчак М.П., кандидат педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Чаплик В.В., кандидат медичних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Гуменюк О.М., кандидат педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Гуменюк В.В., доктор педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Гурська І.С., кандидат економічних наук, доцент (м. Бережани, Україна)

Технічна верстка:

Гуменюк В.В., доктор педагогічних наук (м. Львів, Україна)

Переклад англійською мовою:

Гуменюк В.В., Дубовик О.В. (м. Львів, Україна)

У збірнику наукових праць відомі дослідники, педагоги-практики середніх загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних навчальних закладів, працівники закладів вищої освіти I-II і III-IV рівнів акредитації висвітлюють теоретичні й прикладні аспекти впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методів навчання у підготовці кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів і магістрів.

Статті збірника подано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Видання розраховане на науковців і педагогів-практиків загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, працівників інститутів післядипломної педагогічної освіти.

© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023

© ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти», 2023

© Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2023

© ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут», 2023

© Львівський медичний університет, 2023

© Міжнародна благодійна організація «Лідер Якості», 2023

© Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, 2023

© Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, 2023

© Автори статей, 2023

2. Бондаренко Н. Б. Культурно-історична спадщина – основа формування духовності. *Освіта Донбасу: Науково-методичне видання ЛНПУ ім. Т.Шевченка. Луганськ: ЛНПУ, (5-6). (106-107). 2004. С. 60 – 67.*
3. Грива О. А. Соціально-педагогічна модель формування толерантності у дітей та молоді в полікультурному суспільстві. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. Київ-Житомир : вид-во ЖДУ, (Кн. 1).2004. С. 46 – 52.*
4. Добош О. М. Підготовка майбутніх вихователів до професійної діяльності в полікультурному освітньому середовищі. *Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія «Педагогіка та психологія». (Випуск 1 (9)). 2019. С. 62 – 66.*
5. Зеленов Є. А. Теоретико-методологічні основи планетарного виховання студентської молоді: автореф. док. пед. наук. Луганськ. 2009. 43 с.
6. Ільчишин Я. В, Якимович О. Н. Вплив середовища вищого навчального закладу на професійне виховання майбутніх фахівців. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». (Випуск 46). 2016. С. 350 – 354.*
7. Панченко Л. М. Формування ціннісних орієнтацій молоді в період системної трансформації українського суспільства: автореф. дис. канд. філос. наук. Київ. 2003. 19 с.
8. Пітюлич М. І., Гоблик В. В., Щербан Т. Д. та ін. *Соціально-економічний розвиток малих сіл Закарпаття: проблеми трансформаційного періоду. (Монографія). М. І. Пітюлича (Ред.). Мукачево: РВВ МДУ. 2020. 148 с.*
9. Шандор Ф., Данилюк Д., Федака С., Ліхтей І. *Обличчя Закарпаття. Ужгород. 2002. 75 с.*

УДК 377.1

Дубовик Оксана

*ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Львів, Україна*

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У США

Анотація. Стаття присвячена проблемам розвитку професійно-технічної освіти США. Розглянуто нормативно-правові акти, присвячені проблемам професійно-технічної освіти

Ключові слова: професійно-технічна освіта, загальноосвітні школи, профільна підготовка, нормативні акти

Dubovyk Oksana

*SSS «Lviv Educational and Scientific Center for Vocational Education»
at Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University
Lviv, Ukraine*

DEVELOPMENT OF VOCATIONAL AND TECHNICAL EDUCATION IN THE USA

Abstract. *The article is devoted to the problems of the development of professional and technical education in the USA. The normative legal acts devoted to the problems of professional and technical education are considered.*

Keywords: *vocational and technical education, secondary schools, specialized training, regulatory acts*

Сучасний етап суспільного розвитку характеризується високими темпами змін, динамічними глобалізаційними процесами, інтенсивним зростанням високотехнологічних виробництв і інформаційно-комунікаційних технологій, людської географічної й економічної мобільності.

Аналіз наукових джерел та освітньої практики засвідчив низку суперечностей у системі професійно-технічної освіти в Україні між: вимогами сучасного виробництва до компетентності майбутніх фахівців і недостатньою якістю їх загальної та професійної підготовки; загальносвітовою тенденцією динамічних змін у структурі виробництва і потребами у спеціалістах відповідного профілю та неготовністю вітчизняних закладів освіти до модернізації змісту і методів професійної підготовки; потребою інтеграції українського ринку праці у глобальну економіку та недостатньою гнучкістю і прогностичністю системи професійно-технічної освіти України; появою високоефективних інноваційних технологій підготовки кваліфікованих спеціалістів різного профілю у розвинутих країнах, зокрема США, та недостатнім рівнем вивчення й упровадження прогресивного зарубіжного досвіду професійної підготовки у систему освіти України [2, с. 98].

Аналіз джерельної бази показав, що впродовж останніх десятиліть вітчизняними науковцями (Н. Абашкіна, Г. Воронка, О. Глузман, Т. Десятов, Н. Журавська, Т. Капелюшна, А. Каплун, Я. Колибаб'юк, Т. Кошманова, В. Кудін, М. Лещенко, О. Лещинський, Я. Пилинський, Л. Пуховська, С. Романова, В. Тименко, Р. Шаран та ін.) активно здійснювалися порівняльно-педагогічні дослідження розвитку освіти у найбільш економічно розвинених країнах – Великій Британії, Канаді, Китаї, Німеччині, країнах Скандинавії, США, Франції та ін.

Звернення до досвіду США зумовлено помітним поширенням міжнародної співпраці в галузі освіти, високим рівнем економічного розвитку цієї країни, врегульованим механізмом забезпечення зайнятості населення, високим рівнем організації виробництва, інтенсивним розвитком науки й техніки завдяки науково обґрунтованій, гнучкій і варіативній структурі освітньої діяльності.

Доля американської освіти та педагогічної думки завжди була тісно пов'язана з історією та економікою країни – американська освітня система від початку виникнення підпорядковувалася потребам економіки, була тісно

пов'язана із потребами сільського господарства й виробництва, що суттєво відрізняло її від шкіл країн Європи того періоду з їх релігійним характером освіти та виховання [3, с. 47].

Популярність професійно-технічної освіти у США поступово зростає з 1960-их років, хоча її історія нараховує не одне століття. У часи пуритан вважалося, що професійні навички дітям мають прищеплювати в першу чергу батьки. Так тривало довгий час, і тільки у 1854 р. було засновано перші інститути, спрямовані на підготовку фахівців із сільського господарства. (Pulliam & Van Patten, 1999). Згідно законів Моррілла (*Morrill Act*, 1862, 1890), заклади освіти, які спеціалізувалися на викладанні сільськогосподарських і технічних дисциплін, отримували статус вишів. У 1887 р. був прийнятий закон Гетча (*The Hatch Act*), який передбачав виділення федеральних коштів на сільськогосподарські експерименти, і це ще більше підняло престиж професійно-технічної освіти. В 1914 р. був ухвалений закон Сміта-Левера, який сприяв утворенню сільськогосподарських курсів та молодіжних «4Н (від англ. *head, heart, hands, health* – голова, серце, руки, здоров'я) клубів» під егідою міністерства сільського господарства США, метою яких було розкриття творчого потенціалу молоді, розвиток їхніх життєвих навичок шляхом практичного навчання. Освітні погляди Джона Дьюї, який вважав, що діти повинні опановували прості та практичні види діяльності, теж сприяли розвитку професійно-технічної освіти [1; 4].

На початку ХХ ст. професійно-технічну освіту називали індустріальною, це пояснювалося, зокрема, тим, що США все більше і більше індустріалізувалася і потреба в таких навчальних закладах відчувалася все гостріше. Тісний зв'язок між індустріалізацією та професійно-технічним навчанням став особливо помітним у 1906 р., коли було засновано Національне товариство сприяння індустріальній освіті (*National Society for the Promotion of Industrial Education*). Поштовх до розвитку такої освіти дало й ухвалення закону Сміта-Г'юза (*Smith-Hughes Act*) у 1917 р., яким передбачалося виділення коштів на зарплати вчителям професійно-технічних дисциплін у середній школі, роком пізніше Звіт Комісії з реорганізації середньої освіти «Кардинальні принципи середньої освіти» (*Cardinal Principles of Secondary Education*) офіційно затвердив впровадження професійно-технічних дисциплін у навчальних планах середніх шкіл [1; 4].

Проте, незважаючи на це, питання доцільності професійного навчання викликало бурхливі суперечки в американському суспільстві. Багато хто доводив, що надмірний акцент на професійно-технічній освіті підштовхує малозабезпечені верстви населення, тобто основну цільову групу такого

навчання, ставити перед собою менш амбітні життєві завдання в професійній сфері; що насправді вони здатні на більше, ніж виконувати рутинну фізичну роботу, що такий навчальний підхід не спонукає людей робити кар'єру (Б. Т. Вашингтон (B. T. Washington), В. Е. Б. Дюбуа (W. E. B. DuBois), Х. Малколм (H. Malcolm) та ін.).

Закон про початкову та середню освіту (*Elementary Secondary Education Act* 1965) був спрямований на боротьбу з бідністю і передбачав виділення коштів на закупівлю підручників і посібників для бібліотек і навчальних закладів, що надавали професійно-технічну освіту, а також передбачалися кошти на створення навчальних центрів і центрів підвищення кваліфікації вчителів і викладачів професійно-технічних дисциплін. У наступному році цей закон було доповнено параграфом про виділення коштів на допомогу дітям із особливими потребами.

Законом про професійну освіту 1984 р. (*The Carl D. Perkins Vocational Education Act*), більше відомим як закон Перкінса (*the Perkins Act*), наголошувалося на необхідності вдосконалення й впровадження професійних програм. Закон переслідував дві взаємозалежні цілі – економічну й соціальну. Перша, довготривала мета, стосувалася підвищення кваліфікації робітників та підготовки дорослих до робітничих професій. Соціальна мета полягала у забезпеченні рівних можливостей отримання для професійної освіти кожним американцем. Закон про професійну й прикладну технічну освіту (*the Carl D. Perkins Vocational and Applied Technology Education Act*), відомий як *Perkins II*, прийнятий Конгресом у 1990 р., доповнював й розширював попередній закон.

Проблемам вдосконалення профорієнтаційної роботи присвячений Закон 1994 р. (*The School-to-Work Opportunities Act*), який наголошував на необхідності озброєння випускників шкіл знаннями, навичками, вміннями й інформацією про професії та ринок праці з метою полегшення переходу від школи до подальшого працевлаштування завдяки поєднанню навчального матеріалу із професійною підготовкою та діяльнісним підходом до викладання. Ключовими елементами цього Закону є партнерство освітян й роботодавців, створення інтегрованих навчальних планів й програм, технологічного забезпечення, вдосконалення системи професійної орієнтації й консультування, трудового навчання та здійснення покрокового підходу у підготовці робітників, здатних швидко адаптуватися до нових умов.

У 1998 р. приймається «Закон про інвестиції у робочу силу» (*Workforce Investment Act*), який наділяв робітників широкими правами контролю за федеральними програмами підготовки й перепідготовки кадрів. Згідно з цим законом федеральний уряд встановлював партнерство із 48 штатами,

організуючи центри перепідготовки спеціалістів, які також пропонуватимуть додаткові послуги, а саме: пошук роботи, страхування з безробіття, професійна реабілітація, тощо.

Професійно-технічна освіта США включає різноманітні державні та приватні заклади освіти: середні школи (старша школа III ступеня – *senior high schools*), коледжі (*community, technical, junior colleges*), консультативні центри (*vocational / career centers*).

Нині значна кількість випускників шкіл у США (51%) отримують початкову професійну освіту саме у школах – загальна освіта є профільною вже на середньому рівні школи, а допрофільна підготовка у школах починається з 7-го класу. Все більше середніх шкіл пропонує програми професійного навчання, які все частіше зараз називають «Програми кар'єрного зростання і технічної освіти». Це програма курсів та спецкурсів, які дозволяють учням вивчати варіанти кар'єри, розвивати академічні навички, досягати високих академічних стандартів, а також підготуватися до певних робіт у промисловості або до вступу до вищих навчальних закладів. Учні здобувають різні спеціальності на рівні кваліфікованого робітника. Масштаби професійно-технічного навчання дуже значні. Зазвичай учням пропонують не менше двох-трьох курсів професійного навчання. У ряді шкіл цей набір досягає шести курсів. Не менше двох третин учнів середньої школи навчаються, принаймні, за однією програмою професійної підготовки.

Популярними є Програми технічної підготовки (*Tech Prep Education*), які базуються на співпраці між середніми школами і закладами вищої освіти, щоб допомогти підготувати студентів до праці в таких галузях, як машинобудування, високі технології, прикладна наука, охорона здоров'я та прикладна економіка, а також покращити академічну успішність студентів, які навчаються за програмами професійно-технічної освіти. Це послідовна програма навчання, яка поєднує в собі як мінімум два роки середньої і два роки вищої освіти і після закінчення навчання видається професійний сертифікат або присуджується ступінь молодшого спеціаліста в певній галузі. Майже половина середніх шкіл країни пропонує програми такої підготовки. Про популярність свідчить те, що близько однієї третини студентів середніх шкіл були залучені у професійно-технічні програми та у 2015 р. було виділено \$ 106. млн на розвиток програм.

Серед основних тенденцій професійно-технічної освіти у загальноосвітніх школах можна виділити наступне:

- реалізація технології навчання складанню «портфоліо» та його використання у майбутній професійній діяльності;

- тісне співробітництво з установами додаткової освіти з особистісного та професійного розвитку учнів;
- стійкі зв'язки освітніх установ і підприємств-соціальних партнерів, що сприяє успішному працевлаштуванню випускників шкіл;
- індивідуальний навчальний план, практична спрямованість профільного навчання на здобуття професії;
- спеціалізація у різних галузях виробничої діяльності: будівництві, ремонті автомобілів, слюсарній справі, поліграфії, у сфері обслуговуванні, тощо.

Для системи загальної освіти США характерні орієнтація на здобуття випускниками шкіл подальшої безперервної освіти; обов'язкова щорічна виробнича практика на підприємствах (1-2 тижні протягом навчального року); включення школярів у базові сфери діяльності (освітню, виробничо-практичну, соціально-активну, культурно-дозвільну); формуванням досвіду діяльності (компетенції), а не на отримання вищої освіти, як це відбувається в нашій країні.

Система освіти кожної країни – унікальне, неповторне й складне явище, нерозривно пов'язане із духовними і матеріальними аспектами минулого й сучасного. А тому пряма екстраполяція досвіду інших країн, нехай й позитивного, без урахування особливостей розвитку національної системи освіти, є небезпечною.

Список використаних джерел

1. Джейнс В. *Історія американської освіти. Школа, суспільство і загальний добробут.* URL : <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/HistoryAmerEdu.pdf>
2. Дубовик О. В. *Актуальність проблеми підготовки висококваліфікованих спеціалістів у педагогічній науці. Сучасні тенденції розвитку освіти й науки : проблеми та перспективи: зб. наук. праць / [гол.ред. Ю. І. Колісник-Гуменюк]. Київ–Львів–Бережани–Гомель, 2020. Вип. 7. С. 97-101.*
3. Дубовик О. В. *Особливості системи підготовки спеціалістів у вищій школі США. Наукові записки ЛДУБЖД. Педагогіка і психологія, No 1, 2023. С. 46-50.*
4. Пилинський Я. *Від нації мігрантів до нації громадян. Як американська освіта створила американську націю: наукове видання / наук. ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Стило, 2016. 324 с.*